

Millainen on hyvä sukututkimus?

Seppo Sippu 7/10 1999

Tutkimuksen tulee olla selkeästi *rajattu*. Mahdollisia rajausperusteita ovat tietyllä tavalla määritelty suku, henkilöryhmä, paikkakunta ja aika. Klassinen ja suositeltavin tapa on rajata tutkimus suppeahkoon mieskantaiseen jälkipolvitutkimukseen, esimerkiksi ”Sippolan Viialan sahan Nyman-suku”. Paikkaan ja henkilöryhmään rajatusta tutkimuksesta mainittakoon esimerkkinä ”Sippolan Viialan sahan työväki 1732–1856”, joka sisältäisi joukon suppeita mieskantaisia sukuja; tutkimuksen ulkopuolelle rajattaisiin mainitulle sahalle muualta muuttaneen henkilön esivanhemmat (vanhempien nimiä ja asemaa lukuun ottamatta) sekä sahalta pois muuttaneen henkilön jälkeläistö. Tällä tavalla rajattu tutkimus on suositeltava myös työekonomian kannalta. Yhdestä peruslähteestä saadaan aina useita kohdehenkilöitä koskevia tietoja, ja koko kohderyhmä ja sen asuin- ja työyhteisö on mahdollista käsitellä perusteellisesti.

Tutkimuksen tulisi olla asetettuun rajaukseen nähden mahdollisimman *täydellinen*: rajauksen kannalta keskeiset lähdesarjat on käyty tyhjentävästi läpi. Esimerkiksi Viialan sahan työväkeä käsittelevää tutkimusta varten tulisi poimia vuosi vuodelta kaikki mainitun sahan väkeä koskevat tiedot Kymin kihlakunnan henkikirjoista 1732–82, Sippolan kappelin rippikirjoista 1779–1867, lastenkirjoista 1815–67 ja historiakirjoista 1843–67, Vehkalahden emäseurakunnan historiakirjoista 1737–1842, Vehkalahden kihlakunnanoikeuden pöytäkirjoista 1732–83 ja 1799–1856 sekä Haminan alilainkäyttöoikeuden pöytäkirjoista 1784–97. Tämän perustyön lisäksi joutuu luonnollisesti uhraamaan paljon aikaa muuttaneiden henkilöiden tietojen täydentämiseen. Tutkimuksen johdannossa on syytä erityisesti sanoa, mitä lähdesarjoja ja missä määrin tutkimuksessa on käytetty.

Täydellisyyttä on yleensä mahdotonta saavuttaa jälkipolvitutkimuksessa, johon otetaan mukaan varhain eläneen henkilön kaikki jälkeläiset. Tutkimus hajaantuu silloin useille eri seuduille, jolloin tutkijalta ei riitä aikaa lähdesarjojen tyhjentävään läpikäyntiin eikä myöskään seudun paikallishistoriaan ja erityispiirteisiin perehtymiseen. Usein syntyy myös tiedostamatonta päällekkäisyyttä muiden tutkijoiden tekemien, vielä julkaisemattomien tutkimusten kanssa. Tällaisia lavearajaisia tutkimuksia, joissa yleensä määrä korvaa laadun, ei tulisi suosia. Tutkimus, joka sisältää tietoja elävistä henkilöistä, on ongelmallinen tietosuojakysymysten vuoksi ja siksi, ettei elävän henkilön elämäkerta koskaan voi olla ”valmis”.

Tutkimuksella pitää olla *korkea alkuperäisyysaste*: valtaosan tiedoista tulee olla ennen julkaisemattomia. Säätyläishenkilön esipolvitutkimus harvoin täyttää tämän vaatimuksen. Aiemmin julkaistun tutkimuksen virheiden korjaus tai täydentäminen on tietysti paikallaan ja voi ansaita lyhyen artikkelin. Joskus on tarpeen julkaista kokonaan uudestaan pahasti vanhentunut tutkimus (esim. Bergholmin sukukirjan artikkeli), jolloin asianmukai-

nen menettely on, että tietoja huomattavasti täydentänyt ja korjannut tutkija saa nimensä alkuperäisen tutkimuksen tekijän nimen rinnalle.

Sukututkimus on usein tekijänsä ensimmäinen julkaistu kirjallinen tuote. Näyttää siltä, etteivät *julkaisutoiminnan yleiset periaatteet* aina ole olleet tutkimuksensa julkaisseen sukututkijan tiedossa tai sitten niitä ei muutoin ole haluttu kunnioittaa. *Aiempien tutkijoiden työ on tunnustettava*. Tutkijan velvollisuus on itse ottaa selville, mitä tutkittavasta aiheesta on aiemmin julkaistu ja varustaa oma tutkimuksensa asianmukaisin viittein jo julkaistuihin töihin silloinkin, kun oma tutkimus on tehty niistä täysin riippumattomasti. Tutkijaa ei luonnollisestikaan voi velvoittaa ottamaan selville aiempia julkaisemattomia tutkimuksia, mutta jos sellaisia on tiedossa, pitäisi ne hankkia esiin ja viitata niihin. Viittaukseksi ei riitä lähteenä käytetyn julkaisun bibliografisten tietojen kirjaaminen petiitillä sukututkimuksen loppuun, vaan itse tekstiin on sijoitettava viittaukset, joista ilmenevät, mitkä kohdat on suoraan lainattu tai korjaten tai täydentäen tai tyypistäen toistettu aiemmasta tutkimuksesta.

Tutkimukseen on sisällytettävä yksityiskohtaiset *viittaukset alkuperäislähteisiin* silloin, kun kysymyksessä on muu kuin aivan tavanomainen ja ristiriidaton, yleisesti saatavilla olevasta standardilähteestä (kirkonkirjasta tai henkikirjasta) poimittu tieto. Standardilähteidenkin osalta on noudatettava johdonmukaista *tietojen kirjaamisperiaatetta*, jolloin lukija voi ilman eksplisiittistä lähdeviittaustakin päätellä esim. ilmaisusta ”s. Vehkalahdella Viialan sahalla 23/4 1785”, että tieto on saatu Vehkalahden syntyneitten ja kastettujen kirjasta ja ettei sen kanssa ristiriitaista tietoa ole tavattu. Ilmaus ”s. Vehkalahdella Viialan sahalla, rippikirjan muk. 23/4 1785, ehtoollisella v:sta 1800” taas osoittaa, ettei syntymä- ja kastemerkintää ole löytynyt Vehkalahden historiakirjasta, mutta lähteiden perusteella on syytä pitää todennäköisenä mainittua syntymäpaikkaa ja että rippikirjasta on saatu mainittu syntymäaika ja ehtoollisella käyntivuodet. Ilmaisusta ”s. arvattavasti 1680-luvulla, henkikirjoilla v:sta 1703” lukijan on lupa päätellä, että tutkija on käynyt henkikirjat järjestelmällisesti läpi ja ettei säilyneiden henkikirjojen sarjassa ole mainitulle ajanjaksolle sijoittuvia aukkoja. Keskenään *ristiriitaiset lähdetiedot* pitää osoittaa: ”s. Viialan sahalla 23/4 1785 (ei 1788).” Samoin on syytä osoittaa alkuperäislähteen yleisesti käytetyssä toisinnossa, kuten Sukututkimusseuran historiakirjajäljennöksessä tai Suomen asutuksen yleisluettelossa, esiintyvä virhe.

Hankalasti selvitettävän ongelman ratkaisu ja siihen johtanut *päätelyketju* on julkaisussa tutkimuksessa selvitettävä yksityiskohtaisesti lähteitä referoiden ja eri näkökohtia punnitien. Epävarmoiksi jääneet päätelyt on selvästi osoitettava kysymysmerkein sukujohdoissa. Tutkimukselle on aina eduksi tietty *varovaisuus* päätelmien esittämisessä. On parempi, että itse tai joku muu tutkija pääsee myöhemmin täydentämään päätelmää, kuin että se paljastuu kokonaan virheelliseksi myöhemmin esiin tulevien lähdetietojen tai uusien näkökohtien valossa. Tunnollinen sukututkija tarkistaa tietonsa aina *alkuperäisestä arkis-*

tolähteestä (tai sen mikrofilmiltä), vaikka tietojen keruussa käyttäisikin hyväksi historia-kirjajäljennöksiä tai niiden pohjalta laadittua HisKi-tietokantaa, asutuksen yleisluetteloa, tuomiokirjakortistoa tms. toisintolähdettä. Mikäli tieto perustuu vain toisintolähteeseen, on se julkaisussa selvästi osoitettava esim. lähdeviitein.

Tutkimuksen *muodon* tulee noudattaa Suomen Sukututkimusseuran julkaisusarjoissa noudatettuja periaatteita niin sukutaulujen rakenteen ja numeroinnin kuin elämäkertatietojen kirjaamisen ja lähdeviittausten osalta. Jokaiselle aikuisikäen ehtineelle kohdehenkilölle on standardilähteiden perusteella aina konstruoitavissa *elämäkerta*, joka sisältää muutakin kuin pelkät nimi-, syntymä-, vihkimä- ja kuolintiedot. Lyhyttä artikkelia laajempi tutkimus on aina varustettava *henkilöhakemistolla*. Aloittelevan sukututkijan tulisi tarkasti perehtyä Genoksessa ja Uudessa sukukirjassa julkaistujen tutkimusten esitystapaan eikä kehittää tarpeettomasti omia rakenteitaan sukutietojen esittämiseen. Markkinoilla olevien sukututkimusohjelmistojen tulosteet ovat tässä suhteessa masentavaa luettavaa. Niihin olisi saatava korjaus pikaisesti. Ohjelmistojen alkeelliset toteutusperiaatteet ovat osaltaan edesauttaneet tutkimusten *kieliasun* turmeltumista mm. niin, ettei paikannimiä enää taivuteta ja että samassa sukutaulussa toistetaan samaa paikannimeä tai sukunimeä kyllästymiseen asti. Suomenkielisessä tutkimuksessa on myös huomattava välttää sellaisia svetisismejä kuin ”työmies Inkeröisten puuhiomossa”; oikeaa suomea on ”Inkeröisten puuhiomon työmies” tai ”Työmiehenä Inkeröisten puuhiomossa 1872–88 ja Jääsken Enson puuhiomossa v:sta 1889.”

Hyvää tutkimusta leimaa *asiantunteva ote*. Tekstistä näkyy, että tekijä hallitsee Suomen historian lähdeaineiston ja käsitteistön, kielen ja käsialat. Yksittäinen, pienikin lähteen väärintulkinta tai historiallisen käsitteen väärinkäyttö antaa aiheen epäillä koko tutkimuksen luotettavuutta. Sukututkimuksen *anti historian tutkimukselle* on siinä, että tutkija uhraa aikaa laajojen lähdesarjojen järjestelmälliseen ja tunnolliseen läpikäyntiin ja esittää niistä poimimansa yksityiskohdat julkaisussaan siten jäsennettyinä ja yhdistettyinä, että asiantunteva lukija voi esityksestä ja sen lähdeviitteistä helposti päätellä, mistä lähteistä tiedot on saatu ja miten tutkija on päätenyt esittämiinsä johtopäätöksiin. Tyypillinen sukututkija on vailla historian tutkijan koulutusta. Tällaisen tutkijan on vältettävä ”suurien linjojen” maalailua ja ilmiöiden yleistämistä ja keskityttävä lähteistä löytyvien yksityiskohtien kirjaamiseen välittämättä siitä ”epätasapainoisuudesta”, jota eri kohdehenkilöiden elämäkertojen välille syntyy kun yhdestä henkilöstä löytyy lähdemainintoja huomattavasti enemmän kuin toisesta.

Edellä mainittujen näkökohtien lisäksi tutkimuksen laadun arviointiin vaikuttavia tekijöitä ovat *aikakausi*, johon tutkimus painottuu (vanhemmat ajat yleensä vaativampia tutkia kuin uudemmat), aukottomien *lähdesarjojen saatavuus* (Itä-Suomessa yleensä huonompi kuin Länsi-Suomessa), *vähemmän tunnettujen lähdesarjojen käyttö* (esim. eräät Vanhan Suomen asiakirjat) sekä *harvinaisempien asiakirjakielten hallinta* (saksa, venäjä).